

Til Stortingets kommunal- og forvaltningskomité

Vår ref.:
PAL

Deres ref.:

Dato:
16. desember 2024

Innspill til Høyres representantforslag om tiltak for lavere vann- og avløpsgebyr

Tekna er fagforeningen for 112 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge. Teknasmedlemmer har den høyeste tekniske kompetansen innenfor vann- og avløpssektoren og sitter i nøkkelposisjoner i kommunale virksomheter for å utvikle og forvalte VA-infrastrukturen.

Tekna viser til representantforslag 8:21 S (2024–2025) om tiltak for lavere gebyrer innen vann- og avløpssektoren. Vi kommenterer og tar stilling til forslagene innledningsvis i dette innspillet. Deretter gjentar vi innspill som vi har kommet med til Stortinget tidligere, og som vi mener også kan bidra til en mer effektiv VA-sektor.

Etterslepet i vedlikehold og fornyelse av ledningsnett for vann og avløp er godt kjent. Dette fører til store kostnader ved ledningsbrudd og lokale og regionale miljøkonsekvenser. Miljøtilstanden i Oslofjorden er et eksempel på det. Infrastrukturen er ikke tilpasset verken dagens klima, eller rustet for å tåle morgendagens klima med våtere og villere vær.

Nærmere om forslagene

Tekna er glad for at representantforslaget legger til grunn at ledningsnett og infrastruktur skal fornyes. Det er også gledelig og konstruktivt at representantforslaget inneholder gode beskrivelser om lav fornyingstakt, problemer knyttet til lekkasjer, og behovet for innovasjon og kompetanse. Tekna har ved flere korsveier pekt på behovet for kompetanse innen teknisk sektor i kommunene. Forslaget om en regionalisering vil i noen grad gi grunnlag for mer robuste fagmiljøer. Mangel på kompetanse gir økt risiko for feilinvesteringer, ineffektivitet, treg innføring av ny teknologi, og dårligere og dyrere tjenester.

Tekna anerkjenner at økningen i gebyrene er et politisk spørsmål som må løses, slik forslaget legger opp til. Det er problematisk at husholdningen får en rask økning i gebyrene. Det er imidlertid også viktig å ha med seg at gebyrene har vært for lave over lang tid i mange kommuner. Vi ønsker at den politiske debatten i kommunene og på Stortinget kobler diskusjonen om størrelsen på gebyrene til de faktiske behovene og tjenestene som leveres.

Tekna støtter forslagene om regionalisering, vannreform og forlenget avskrivningstid (se nærmere under) fordi det kan gi en mer effektiv drift og sterkere fagmiljøer.

Tekna støtter en evaluering av selvkostprinsippet for finansiering av sektoren. Vi legger generelt til grunn prinsippet om at forurenser betaler, og i dette tilfellet at abonnentene betaler for infrastrukturen for behandling av avløp. Vi har også foreslått at staten kan bidra økonomisk gjennom en rentekompensasjonsordning.

Tekna støtter en evaluering av selvkostprinsippet og at det i forbindelse med en slik evaluering bør vurderes om en statlig rentekompensasjonsordning kan supplere selvkostprinsippet for kommuner med særlige utfordringer.

-Hvordan kan staten bidra til økt økonomisk satsing på opprusting av VA-infrastrukturen?

Vi merker oss at representantforslaget ikke innebærer noen statlig medfinansiering av de økte investeringene som nå gjøres ute i kommunene. Tekna har foreslått i våre to siste budsjettinnspill at staten kan bidra til nødvendige oppgraderinger og investeringer i vann og avløpssektoren – for eksempel gjennom en generell eller behovsbasert ordning med rentekompensasjon, eller en ordning der deler av lån ettergis ved innfrielse av miljøkriterier.

Tekna er opptatt av at Stortinget kan bidra positivt med midler til å ruste opp vann- og avløpssektoren, og i tillegg utløse en sterk lokal finansiering gjennom gebyrer. Organisasjonen Huseierne har gjennom sine undersøkelser vist at svært mange kommuner nå tar ansvar gjennom å øke gebyrene for å få gjennomført helt nødvendige prosjekter. Tekna forventer at Stortinget støtter kommunenes innsats med positive virkemidler. For Tekna er det ikke avgjørende hvem som finansierer oppgradering av vann- og avløpsinfrastrukturen. Det viktigste er at det er tilstrekkelig med midler til å ruste opp infrastrukturen slik at den tilpasses framtidens klima og skjerpede miljøkrav.

-Hvordan kan kommunene styrke fagmiljøene innen VA?

Tekna støtter forslaget om insentivordninger for samarbeid i større enheter.

Tekna er enig i at fagmiljøene i kommunene må styrkes. På vann- og avløpsområdet kan fagmiljøene styrkes gjennom større enheter, mer interkommunalt samarbeid og en regionalisering av vannforvaltningen, jf. rapporten Størrelse teller, Menon-publikasjon nr. 34/2023. Sterke fagmiljøer tar lang tid å bygge opp, med kort tid å rive ned. I tillegg til faglig kompetanse innen vann- og avløpssektoren, må kommuner, regioner og vann- og avløpsselskapene ha kvalifisert bestillerkompetanse med erfaring for å følge opp anbud og prosjekter innen sektoren.

Teknas egen kommuneundersøkelse viser at det er store utfordringer med å rekruttere fagpersoner til mindre kommuner. Over halvparten av kommunene opplever at oppgaver innen sektoren ikke blir gjennomført fordi kommuner mangler kvalifiserte fagfolk. Det er vanskelig å sette tall på hva dette koster på kort sikt, men vi kan vise til at Rådgivende ingeniørers forening har beregnet at behovet for investeringer og oppgraderinger er oppunder 400 milliarder kroner for vann og avløp for å oppnå en tilfredsstillende standard.

-Hvordan sikre at det investeres i de beste løsningene og den nyeste teknologien?

Innenfor dagens selvkostregler er det vanskelig å sette av midler til utvikling og forskning for å finne de beste løsningene og utvikle den beste teknologien. Tekna mener at det må etableres en statlig finansiert ordning for tilskudd til prosjekter som sikrer innovasjon og kostnadseffektive løsninger i bransjen. Norge trenger testanlegg for vann og avløp som kan ivareta forsknings- og innovasjonsoppgaver. Eksisterende tilskuddsordning for teknologiutvikling i vannbransjen gjelder drikkevann og ikke avløpssektoren.

Tekna har i de siste budsjettene foreslått en tilskuddsordning for teknologiutvikling på avløpsområdet i vannbransjen etter modell av eksisterende ordning for drikkevann. Ordningen kan administreres av egnet myndighet underlagt klima- og miljødepartementet.